

František Vaczula

*1929

V príbehu Františka Vaczulu otvárame tému vzťahov väčšinovej spoločnosti a menšín pred II. svetovou vojnou, počas nej i v časoch po vojne. Príbeh odzrkadľuje vtedajšie nastavenie verejnosti, spôsoby spolunažívania i reštrikčné opatrenia súvisiace s príslušnosťou k menšine. Cez osobné zážitky pamätníka poukazujeme na to, že spolunažívanie viacerých národnostných, etnických či rasových skupín v jednom štáte je neoddeliteľnou súčasťou života society. Deti majú možnosť zoznámiť sa rôznymi spôsobmi a prostriedkami s témou významu ľudských práv v živote jednotlivca i spoločnosti. Spoznávajú dôležitosť tolerancie, akceptácie, ale zároveň sa oboznamujú s dôsledkami predsudkov, stereotypov, odmietania, neznášanlivosti i extrémizmu.

podcast

príbeh

Aktivita 1

Parkovisko

Cieľová skupina: stredná škola

Typ: hromadná aktivita

Časová dotácia: 45 minút

Téma: sociálna nerovnosť a diskriminácia, rozdielnosť, tolerancia, empatia, spolunažívanie odlišných skupín obyvateľstva, vzájomná akceptácia, citlivosť voči druhým

Cieľ: Prehĺbenie vedomostí mladých ľudí o iných ľuďoch, kultúrach, s poukázaním na niektoré konkrétne príklady ľudí a skupín, ktoré sú terčom diskriminácie na Slovensku. Poskytnúť možnosť zážitku byť niekým iným v našej spoločnosti. Prezentovať porozumenie s ostatnými, ktorí sú odlišní. Zvýšiť povedomie o nerovnosti. Podporovať chápanie možných dôsledkov príslušnosti k určitej minorite alebo kultúrnej skupine.

Pomôcky: väčší prázdny priestor, kartičky s rolami, krieda, lano

Postup

- Študentom rozdáme kartičky s rôznymi rolami, jednu pre každého účastníka/každú účastníčku. Požiadame ich, aby ju nikomu neukazovali.
- Vyzveme ich, aby si pozorne prečítali svoje kartičky a snažili sa dostať do konkrétnej roly. Majú sa pokúsiť predstaviť si každodenný život v koži predstaviteľa/predstaviteľky svojej roly.
- Kladieme žiakom otázky typu: Aké bolo tvoje detstvo? Kde si žil? Aké hry si sa hrával? Ako vyzeral tvoj každodenný život? Aký je tvoj životný štýl? Čo ťa trápi? Čoho sa obávaš?
- Necháme čas na vlastnú reflexiu prevzatých rolí, vytvorenie obrazu o sebe a živote.
- Potom požiadame študentov, aby sa potichu postavili do radu vedľa seba v jednej línii.
- Vysvetlíme im, že im prečítame zoznam situácií a udalostí a ich úlohou bude v prípade kladnej odpovede urobiť krok vpred a v prípade zápornej odpovede ostať stáť na svojom mieste.
- Všetko čítame len raz a po každej vete a presune sa odmlčíme. Necháme im čas, aby si uvedomili svoju pozíciu voči ostatným.
- Nakoniec vyznačíme kriedou záverečnú pozíciu jednotlivých postáv.

Návrhy pre jednotlivé role:

- › 38-ročná dobre situovaná žena
- › 69-ročná dôchodkyňa
- › 32-ročná prostitútky, HIV pozitívna
- › 25-ročný nezamestnaný muž
- › ženatý zamestnaný muž
- › 42-ročný vzdelaný Róm
- › vydatá zamestnaná žena
- › 55-ročný príslušník národnostnej menšiny
- › 19-ročný mladík na invalidnom vozíku
- › 35-ročný homosexuál
- › 20-ročná hluchonemá žena
- › 24-ročná černoška
- › 17-ročný tínedžer z Arabského sveta
- › 55-ročná lesbička
- › 30-ročná týraná žena ukrytá v azylovom centre
- › 45-ročný abstinujúci alkoholik
- › utečenkyňa s dieťaťom prechodne žijúca v SR
- › 40-ročný muž prepustený z výkonu trestu
- › viacnásobná nezamestnaná rómska matka
- › vojnový veterán, účastník vojny v Iraku
- › 50-ročný muž ilegálne pracujúci v SR
- › slepý mladý muž
- › 18-ročné dievča, ktoré ukončilo svoj pobyt v detskom domove po dovŕšení dospelosti

Otázky:

Myslíte si, že osoba, ktorú predstavujete, môže bez problémov a bez odsúdenia:

- › Získať životnú poisťku?
 - › Kandidovať za poslanca?
 - › Požičať o adopciu?
 - › Očakávať korektné jednanie zo strany polície?
 - › Dostať pôžičku z banky na kúpu domu?
 - › Ísť pracovať do zahraničia?
 - › Ísť o mesiac na zahraničnú dovolenku?
 - › Pracovať ako zdravotná sestra alebo opatrovatelka ?
 - › Mať sex, kedy si zmyslí?
 - › Bez strachu sa bozkávať so svojim partnerom na verejnosti?
 - › Plánovať svoj život na najbližších 20 rokov?
 - › Cítiť sa bezpečne, ak kráča domov v noci tmavou ulicou?
 - › Hovoriť o sebe úprimne a otvorene na svojom pracovisku?
 - › Očakávať podporu zo strany rodiny?
 - › Plánovať založenie rodiny?
 - › Oženiť/vydať sa za svojho partnera?
 - › Bez strachu cestovať v MHD?
 - › Navštíviť sám/sama úrad na 3. poschodí bez výťahu?
- Po uskutočnení aktivity realizujeme reflexiu o pocitoch z prežitého, z krokov vpred alebo z momentov, kedy zostali stáť.
 - Hodnotíme, či a kedy došlo k porušovaniu ľudských práv a prečo. Študenti predstavia navzájom svoje roly a vedú diskusiu o tom, či sme si všetci rovní. Uvádzajú dôvody, prečo si myslia, že jedni sa posúvali viac, iní menej. V čom tkvejú príčiny nerovnakého prístupu zo strany spoločnosti? Diskutujú o tom, ako sú nastavené právne normy, či práve ony sú príčinou rozdielneho prístupu, alebo je príčinou niečo iné. Ak áno, tak čo to je. Skúsia pomenovať.
 - Na záver navrhujú riešenia, čo by mohol urobiť štát pre zmenu situácie, čo by mohli oni osobne urobiť pre to, aby sa všetci cítili rovní.

Zdroj – spracované podľa: ICM: Každý iný, všetci rovní

Aktivita 2

My, oni, oni aj my

Cieľová skupina: základná škola, stredná škola

Typ: individuálna, skupinová, hromadná aktivita

Téma: predstavy, stereotypy, tolerancia, akceptácia, multikultúrne spolužitie

Cieľ: Prekonávanie predsudkov, predchádzanie etnickým, národnostným, rasovým konfliktom. Prevencia pred extrémizmom. Utváranie predpokladov na kvalitné vzájomné vzťahy rozdielnych (etnických, národnostných, rasových) skupín.

Pomôcky: pastelky, fixy, papiere, kartóny, papier väčšieho formátu, perá, tabuľa, krieda

Postup

- Každý zo študentov nakreslí obrázok osoby (Maďara, Róma, Araba, Afričana, Číňana a pod., podľa aktuálnosti a potreby) svojho veku v nejakom prostredí (škola, práca, mesto, domov, dedina a pod.).
- Následne napíše krátky príbeh o tomto človeku.
- Výtvary sa vyzbierajú a urobí sa z nich výstavka.
- Potom sa študenti spoja do skupín po 4 – 5 členoch.
- Rozdelia papier na 3 stĺpce s nadpismi: MY, ONI, ONI AJ MY. Do prvého stĺpca „MY“ uvedú zoznam charakteristík vlastnej etnickej, národnostnej skupiny, do druhého „ONI“ vlastnosti inej vybranej posudzovanej (etickej, národnostnej, rasovej) skupiny a do tretieho „ONI AJ MY“ vlastnosti spoločné pre obe skupiny.
- Následne študenti hromadne zapisujú na väčší hárok papiera (tabuľu) znovu do 3 stĺpcov charakteristiky, ktoré sa najčastejšie opakovali.
- **Vyhodnotenie:**
 - Ako ste nakreslili jednotlivé skupiny? Ktoré znaky, charakteristiky sa v kresbách najčastejšie vyskytovali? V čom a do akej miery sa vo vašich kresbách prejavovali stereotypy a predsudky? Čím sa podľa vás tieto skupiny odlišujú od väčšinovej spoločnosti? Kde a ako ste získali práve túto predstavu o príslušníkoch iných etnických, národnostných, rasových skupín?
 - Ako by ste sa cítili, keby ste boli príslušníkmi zmieňovaných skupín, prišli by ste do triedy, videli tieto obrázky a počuli vytvorené príbehy? Popíšte.
 - Akým spôsobom naše stereotypy a predsudky môžu ubližovať príslušníkom iných skupín? V čom ich môžu obmedzovať?
 - Akým spôsobom naše stereotypy a predsudky voči iným môžu ubližovať nám? V čom nás môžu obmedzovať (nepriateľstvo, odstup, nevraživosť, obmedzené poznanie a pod.)?
 - Čo zvyčajne ľudia očakávajú od príslušníkov týchto menšinových skupín? Čo zvyčajne ľudia neočakávajú od príslušníkov týchto menšinových skupín?

Čítanie, počúvanie príbehu:

Výber formy čítania alebo počúvania zvolíme podľa nastavenia, schopností alebo klímy v triede. Na čítanie príbehu môžeme vybrať žiaka/žiačku, dobrovoľníka/dobrovoľníčku, ktorý/á bude príbeh čítať nahlas pre všetkých, alebo si deti môžu čítať individuálne v tichosti. Prípadne príbeh prečíta učiteľ.

Na záver aktivity kladieme otázky:

- Čo sa zmenilo v твоjich predstavách po prečítaní príbehu?
- V čom sa odlišuje predstaviteľ príbehu od ostatných ľudí? Postrehol si nejakú odlišnosť? Akú?
- Je niečo, čomu si v príbehu nerozumel/a?
- Deje sa dnes niekomu niečo podobné?
- Môže sa niečo podobné udiať aj v súčasnosti?
- Čo vieš o vzťahoch medzi väčšinou slovenskou spoločnosťou a menšinami (Maďarmi, Židmi, Rómami a pod.) v súčasnosti? Aké zmeny nastali voči minulosti?
- Aký je rozdiel medzi vlastenectvom a nacionalizmom?